

ugovarjamo, saj postmodernizem (pri čemer se zavedamo raznovrstnosti mnogih teoretskih izhodišč, ki se jih opredeljuje kot postmodernistična) resnice ne uniči, temveč jo, posplošeno rečeno, vidi kot nastajajočo in spreminjajočo se, na primer v diskurzih in družbenem kontekstu. Spusti jo iz piedestala absolutnega in jo postavi v polje diskurza, kot njenega snovalca. Resnice so torej učinek diskurzov, nenazadnje tudi tistih diskurzov, ki jih Kołakowski uporablja v svojih esejih.

Kołakowski sicer izraža kritično mišljenje do krščanske ideologije, dogmatizma, pozitivizma, skepticizma, determinizma, racionalizma in teologije, hkrati pa se ujame ravno na spolzka tla omenjenih miselnih tokov. Vseskozi se zdi, da avtor misli črpa iz različnih teoretskih izhodišč, pri čemer skuša ohranjati značilno kritično držo. Njemu vsečne fragmente posameznih miselnih tokov uporabi v svojih esejih, ob tem pa očitno ne reflektira dejstva, da si marsikdaj sam pride v nasprotje. Morda prav zato Kołakowskega ne moremo umestiti v posamezno teoretsko paradigmo. Avtor je za privrženec metafizof, razteleševalec totalitarizmov, celo papež poljske humanistike (Kimball, 2005: 5 in Toeplitz, 2004: 35), za nekatere druge pa njegovi filozofski spisi, ki sestavljajo Mini predavanja o makszi zadevah, predstavljajo paradigmatsko in nazorsko zmedo. Morda mu še najbolj pristoji oznaka (de)konstruktor zdravorazumske filozofije.

Mini predavanjem o makszi zadevah umanjka rdeča nit, ki bi povezovala različne nazore, predstavljene v posameznih predavanjih. Eseji so, če odmislimo zgoraj navedene kritične opazke, zanimivo branje, pri katerem pa pogrešamo celovitost, v smislu smotrne paradigmatske in nazorske koherentnosti. Prav zato se zdi, da so predavanja fragmenti, ki so bolj primerni za periodične objave kakor za knjižno obliko.

Literatura:

- Kimball, Roger (2005): Leszek Kołakowski and the Anatomy of Totalitarianism. *The New Criterion*. Vol. 23, issue: 10. p. 4-11.
- Royal, Robert (2000): Leszek Kolakowski Modernity on Endless Trial. *First Things: A Monthly Journal of Religion & Public Life*. Issue: 101.
- Toeplitz, Karol (2004): A Review of the Achievements of Leszek Kołakowski. *Dialogue and Universalism*. Vol. 14, issue: 3-4. p. 29-35.

Dejan Jontes

Helen Davis: Understanding Stuart Hall. London: Sage, 2004 222 strani (ISBN 0 7619 4714 0), 32.95 USD

Stuart Hall je v slabega pol stoletja svojega intelektualnega delovanja postal sinonim za *British Cultural Studies*, projekt, ki je sprva dodobra zaznamoval britansko družboslovje in humanistiko, kasneje pa si je s številnimi lokalnimi izpeljankami pridobil popularnost domala povsod. Halla sta Rojek in Turner označila za simbol kulturnega obrata v britanski družbeni misli, Mulhern pa je izpostavil njegov vpliv na *Center za sodobne kulturne študije* pri birminghamski univerzi (CCCS), ki si ga po njegovem mnenju brez Halla sploh ne moremo predstavljati. Kljub številnim takšnim in podobnim mnenjem bi si upali tvegati oceno, da je Hallova prepoznavnost, citiranost in obravnavanost s strani komentatorjev morda celo preseгла pomembnost njegovih prispevkov in je vsaj do neke mere povezana z neprecedenčnim razmahom in modnostjo kulturnih študij v 70. in 80. letih prejšnjega stoletja. Ali pa kaže morda del njegovega vpliva iskati tudi v pripombi Lawrence Grossberga, da sega Hallovo avtorstvo mnogo dlje od tekstov, ki jih je objavil, saj je v prvi vrsti učitelj in aktivist.

V pravi poplavi raznih zgodovin in uvodov v kulturne študije ter poskusov predstavitve posameznih vidnejših figur, objavljenih v zadnjih petnajstih letih, kjer izdelki že po naravi stvari zaradi količine variirajo od odličnih do zelo (pod)popvprečnih, sodi knjiga *Understanding Stuart Hall* Helen Davis v zgornjo polovico. Po naši presoji opravi Davisova boljše delo kot denimo Chris Rojek v primerljivi knjigi *Stuart Hall* (Polity Press, 2003), seveda pa se mora bralec zavedati, da gre kljub vsemu za uvod in predstavitev Hallovega dela, zato razen mestoma ne gre pričakovati teoretičnih razgrnitev in dognanj, kot jih prinaša odličen zbornik *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies* (Routledge, 1996). Knjiga se bere kot Hallov teoretični življenjepis, saj večinoma kronološko sledi njegovim idejam, objavam in fokusnim točkam, namesto sklepa pa avtorica v osmem poglavju delo zaključí z intervjujem s Hallom, a je ta bolj kot ne ponesrečen, zato je morda ravno tu knjiga najslabša. Zaradi opiranja na nekatere manj znane Hallove objave ima delo tudi dokumentarno vrednost in se bo verjetno izkazalo kot koristno za marsikaterega študenta, ki se bo lotil poglobljanja v Hallovo delo.

Prvo poglavje je najbolj biografsko obarvano, saj skuša avtorica opozoriti na povezavo med Hallovim odraščanjem na Jamajki in njegovim kasnejšim intelektualnim razvojem v Angliji. Prvo razliko je tako občutil že znotraj družine, saj je imel kot najmlajši od treh otrok najtemnejšo kožo, kar je postal povod za številne družinske šale (str. 5), kasneje pa je v nagovoru na neki konferenci o svoji identiteti dejal: "Ko razmišljam o svoji identiteti, ugotovim, da je bila vedno odvisna od tega, da sem migrant, torej različen od vas ostalih. Fascinantno pri tem je, da se končno počutim usredinjen. Sedaj, v postmoderni, ko se vsi počutite tako razpršeno, sem postal usredinjen" (str. 179). V drugem poglavju skuša Helen Davis osvetliti delo CCCS, kjer je Hall od Richarda Hoggarta leta 1968 prevzel direktorsko mesto. V nasprotju s skorajda mitskimi razsežnostmi, ki jih je z leti izpostavljanja njegove pomembnosti in osrednje vloge pri formaciji kulturnih študij pridobil center, podčrta njegovo majhnost, saj število polno zaposlenih nikoli ni preseglo števila tri (!), center pa je bil "majhna zadevica, locirana v začasni baraki na zelenici, nasproti glavnega univerzitetnega poslopja" (str. 27).

V nadaljevanju se avtorica najprej posveti eni za Halla pomembnejših tem, njegovi obravnavi medijev, kjer v ospredje postavi Hallovo opredelitev ideoloških funkcij medijev. Pri obravnavi članka o zakodiranju in odkodiranju v televizijskem diskurzu, ki se je z leti neupravičeno uveljavil kot Hallov ključni prispevek h kulturnim študijam, Helen Davis izpostavi polemično naravo tega teksta. Hall je namreč v večih intervjujih sam poudaril, da pri modelu zakodiranja/odkodiranja ne gre zgolj za opis komunikacijskega procesa, kakor so ga kritiki največkrat brali, saj je nastal kot polemični tekst, naslovljen predvsem na Center za preučevanje množičnega komuniciranja Univerze v Leicesteru, ki je bil v tistem času glavni zagovornik dominantne paradigme preučevanja komuniciranja. Model tako prej kot opis komunikacijskega procesa predstavlja kritiko dominantnih komunikacijskih modelov in pozitivističnih predstav o analizah vsebin in razumevanju občinstev. Nadalje Hall z njim nasprotuje ideji, da je mogoče določiti naravo komuniciranja in pomena z merskimi tehnikami. Vztraja namreč, da je pomen večplasten in s tem uvaja takrat še manj uveljavljena področja semiotike in strukturalizma v preučevanje množičnega komuniciranja. Model zakodiranja in odkodiranja pa je bil za Halla tudi del širše razprave znotraj marksizma in signalizira premik od grobih predstav o dominantni ideologiji k bolj kompleksnim koncepcijam, kot je denimo Gramscijeva hegemonija. "O njem nisem razmišljal kot o modelu, ki bi zdržal naslednjih 25 let za raziskovanje. Mislim, da nima teoretične strogosti, notranje logike in konceptualne konsistentnosti za kaj takšnega. Njegova prava vrednost leži v tem, kar predlaga. Predlaga pa nov pristop, odpira nova vprašanja. Začrtuje teren. Vendar je to model, na katerem je treba še veliko delati, ga razvijati in spreminjati" (str. 66). Davisova sklene, da predstavlja model ne glede na omejitve, ki jih izpostavlja Hall, točko v razvoju medijskih študij, ko so se te dokončno *tekstualizirale*.

Helen Davis se v nadaljevanju loti tudi obravnave Hallovih vplivnih analiz thatcherizma, rasizma in konstrukcije identitet, kjer skuša skozi predstavitev konkretnih raziskav orisati raz-

voj njegovih teoretičnih argumentov, predvsem sinteze Gramscija in Althusserja pri njegovi obravnavi ideologije in hegemonije. V poglavju o politiki reprezentacij se poleg omenjenih tem dotakne še njegovega soočenja s feminizmom v Birminghamu in v kulturnih študijah nasploh, za katerega se je Hall slikovito izrazil, da se je v CCCS prikradel kot tat v noči. "Strinjali smo se, da moramo več napraviti na tem področju, zato ni bilo nasprotovanja sami ideji. Nasprotovanje pa se je pojavilo, ko so nekateri začeli govoriti, da nočejo brati Marxa, da bi raje brali francoske feministke...Celo sam sem moral brati francoske feministke! Kako naj jih razumem, če ne vem, kaj pravi Luce Irigaray?" (str. 127-8).

V zadnjem poglavju pred intervjujem, kjer Davisova obravnava Hallove analize identitet s poudarkom na vprašanih etničnosti in multikulturalizma v Britaniji, avtorica izpostavi kritike, da je Hall pri tem zanemarljivo vprašanja, povezana z razredno pripadnostjo, in jih označi za grobe poenostavitve. Poudari namreč, da je Hall vedno vztrajal na pomembnosti razreda in kapitalističnih odnosov znotraj analize kulture, kljub temu da je opozarjal na pomanjkljivost klasične marxsistične teorije. Helen Davis tako ocenjuje, da ko Hall "združi koncept hegemonije s post-strukturalističnim konceptom diskurza, s tem pridobi radikalno metodologijo za analizo rase" (str. 169). To pa je eden Hallovih najpomembnejših prispevkov h kulturnim študijam. Helen Davis v vsakem primeru bralca dobro uvede v Hallovo življenje, intelektualni razvoj in konceptualni aparat. Za kaj več pa se je tako ali tako treba poglobiti v njegove številne, predvsem pa po mnogih bolj ali manj obskurnih zbornikih raztresene eseje in druge tekste.

Andrej Pinter

**Charles Sanders Peirce: Izbrani spisi o teoriji znaka in pomenu ter pragmaticizmu. Ljubljana: Krtina, 2004
184 strani (ISBN 961-6174-70-3), 3.400 SIT**

prevod Alenka Hladnik, Luka Omladič, Jure Simoniti in Živa Verbič, spremna beseda Janez Justin

Izid izbranih spisov ameriškega pragmatističnega filozofa, Charlesa Sandersa Peircea, pomeni izjemno dragoceno pridobitev za slovensko prevodno literaturo. S tem je zapolnjena ena važnejših vrzeli, ki je doslej zevala na področju humanistike in tudi družboslovja. Strokovna javnost je lahko snovalcem knjige iskreno hvaležna za ta prispevek. Dolgo napovedovani in morda še dlje pričakovani prevod nekaterih pomembnejših delov Peirceovega obsežnega opusa je bil že zares nujen. Preostala dva znamenita klasika ameriškega pragmatizma, katerega formalni utemeljitelj in začetnik je bil ravno Peirce, namreč John Dewey (*Javnost in njeni problemi*, FDV, 1999) in William James (*Pragmatizem*, Krtina, 2002), sta v monografskih prevodih slovenskim bralcem že nekaj časa dostopna. V knjižni obliki je dostopen tudi izbor člankov Richarda Rortyja (*Izbrani spisi*, Literatura, 2002), ki v zadnjih desetletjih velja za najbolj zagretega zagovornika pragmatistične tradicije. S prevodom Peirceovih izbranih spisov so v slovenskem jeziku dostopne vse osnovne vstopne točke pragmatistične misli, velja pa izraziti upanje, da bodo imele založbe še naprej posluh za to zanimivo in intelektualno vznemirljivo tradicijo; morda tudi še za kakšen dodaten fragment iz obsežnega opusa C. S. Peircea.

Pragmatizem, kakor ga danes razumemo, je avtohtona ameriška tradicija, ki se je razvila v drugi polovici 19. stoletja in se do smrti Johna Deweyja sredi 20. stoletja uveljavila kot prevladujoča smer v ameriški filozofski in humanistični literaturi. Danes je tudi že povsem jasno, da so pragmatistične ideje, ki so jih razvijali klasiki (Peirce, James, Dewey), odločilno vplivale